

Yazan:

Mehmet ÖNDER

İslamiyetin gelişip yayılması ile, mezhep ve tarikatlar doğmuş ve bunları birer "Pir" temsil etmiştir. Bunlardan birisi de Mevlevî'k'tir. Büyük mütefekkir Mevlana Celaleddin Rumi'nin ölümünden sonra (1273), O'na yapılan türbe çevresinde yurda ve yurd dışına yayılan Mevlevîlik, **ger** düşünce ve inançlarda yaphğı teside, gerekse çevresinden alıp kendine malettiği geleneklerini, e tetkike değer.

Birçok orijinal öz, e]J.ik'leri, adap ve erkânı ile diğer tarik'lerden ayrılma; MevJ,etviliğin giyim şekilleri ve usulleri de kendine has bir karakter taşır. Bugüne kadar (Mevlevî Giyimleri) üzeri; e yapılan neşriyatın yok denecek kadar az ve yanlışlarla dolu oluşunu göz önünde bulundurarak, bu etüdü hazırlamış bulunuyoruz (1). Maksadımız, imkanlarımız içinde, san'at tarihçilerimiz ve müzecilerimize, Mevlevîliğin doğup yayıldığı muhitten derleyebildiğimiz malzeme-yi işliyerek, faydalı olabilmektir.

Bugün, Konya Eski Eserler Müzesi olan, eski Mevlevî Dergahında, Mevlana'nın yaşadığı devre ait ve ona

(1) Mevlevî giyimleri üzerine yapılan tetkikler, daha çok yabancı neşriyata inhisar etmektedir. Bunlar da yanlışlarla doludur. Mesela 1713 yılında Fransa'nın, Osmanlı Devleti nezdindeki elçisi M. De Ferriol'un (Costumes des differentes Nations du levant, Paris, 1714) adlı eserinde (s: 25), melevî dervişlerine ait, elle yapılmış resimlerde pek çok giyim hataları olduğu gibi, sema ayını de adet ve eikana uygun değildir. Yine İngiliz ressamı William Alexander'in, Muharrem Feyzi tarafından (Eski Türk Kıyafetleri, İstanbul, 1932) adı ile tercüme edip yayımladığı eserdeki melevî dervişleri resimlerinde de yanlış izah ve giyimler vardır.

izafe edilen yarırtmaçlı ve geniş kollu, çoğu pamuklu kumaşlardan dikilmiş bir kaç hırka ve entari, iki sikke ve bir arakiyye, bir omuzluk v. s. ile, Şemseddin Tebrizi'ye ait bir serpuş, Sultan Veled'e ait olduğu söylenen bir destegül (cepken) vardır (Resim: 1_2). Müze envanterinde kayıtlı, diğer Mevlevî eşyaları da bugün için bir Mevlevî giyimini ifadeye yeter değildir.

Mevlana'nın sağlığında nasıl giyindiğine dair bu eşyalardan bir fikir edinmek kanaatimizce yanlış olur. Zira bu eşyaların Mevlana'ya ait olduğunu izah ve ispat etmek çok güçtür. Hele Mevlana'ya izafe edilen ipekli bir sıca. cade de (Konya Müzesi, Envanter N0: 685) lale, karanfil motiflerini bulmuşu, san'at tarihçilerimiz tarafından her zaman şüphe ile karşılanmıştır.

Mevlevî kaynaklarının verdiği bilgilere göre, Mevlana'nın ve yanındakilerin özel bir elbisesi yoktu. Mevlana'nın giydiği kama **zamanının** küla lu, sardığı sarık bilginlerin sardığı örfi sarıktı. Elbisesi de, devrihde giyilen e'biselerdendi (2). Sipehsalar menakı'na göre, Mevlana, başında dumanı deştar, sırtında da Bürdi Hindibaidi'den ferace taşımaktadır: "*Fıkaralar gelüb hazretten tese'ül etseler, d11ş-u müba. reklerinden feracesini hatta pirhenleri. ni çıkarıp verirlerdi. Bundan dolayı pırahini gülbevi şerifleri önünden ayırtmaçlı küşade idi. Sebebi ise vakt-i is'arda ferace gibi pırahin'in de düş. u kudsiyet. i menguşlı-ı rından kolayca çıkması*

(2) Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan sonra Mevlevîlik, İstanbul, 1953, s: 432.

ve elbise yi çıkarmak hususunda müşkilatı mucib olmaması için idi" (3).

Mevlevi bilginlerinden Efla,ki Ahmed Dede'nin tanınmış eseri (Menakıb'ül-arifin)de verilen bilgiler de aşağı yukarı buna benzer. Mevlana'nın ölümünden sonra, oğlu Sultan Ve'led, Çelebi. Hüsameddin ve Ulu Arif Çelebi'lerin azimli çalışmaları ile bir tarikat olarak gelişen ve yayılan Mevlevilik, zaman geçtikçe giyim - kuşamda da yeni-Jiik yapmış, diğer mezihep ve tarikatlardan ayrı, fakat on'ların da tesiri altında kalarak özel bir giyim şekli ortaya koymuştur.

İlk anlarda yalnız hırka serpuş (başlık) u ile tanınan mevleviler, XVI. cı yüzyıldan itibaren dışarı, merasim ve ayin için ayrı ayn giyim şeki'Heri tesbit etmiş ve bunlar kudsi birer ifade it manalandırılmıştır. En son şekli ile Mevlevi giyimleri, baştan ayağa, şu şekilde adlandırılmıştır: 1 - Sıkke, 2 - Arnkiyye, 3 - Destar, 4 - İstiva, 5 - Tennure, 6 - Eıf-i nemed, 7 - Des-tegöl, 8 - Hırka, 9 - Kemer ve hab-be, 10 - Şalvar, 11 - Papuçlar... Şimdi bunları sırası ile görelim:

SİKKE: Mevlevi tarik'ine mensup kimselerin başlarına giyd:'kleri özel surette yapılan külahtır. Diğer tarikat mensupları serpuşlarına ('Tac) adını verdikleri halde (Sikke) terimi yalnız MevJ.eviJ.iğe has bir alem olarak tanımıştır (4) (Resim: 3).

a) Sikkenin şekli: Bugün Konya Müzesinde, Mevlana'nın ve bu soydan gelen bazı erkek mevlevi - kabirlerinin başucunda ve rkendilerine izafe edilen si':k,keler sivri ve koniye yakın bir şekilde olduğu halde, son famanlarda yapılan ve giyilen si'kke1'er silindir şeklindedir. Önceleri yalnızkat keçeden yapılırken' sonraları içic'e iki kat olarak yapılmış, çekip uzatılınca 40 - 50 cm. uzunluğunda ipek kozası gi-

(3) Mithat Bahari Husami, *Tercem'i-ri sale-i sipehsalar be manakıb-ı Hüdavendi-gar*, İstanbul, 1331.

(4) Sikkeye (Külâh-ı Mevlevi) de denir. Konya Külâhı sözü de meşhurdur.

bi bir şekil verilmiştir. Çapları 16 - 20 cm., ağırlıkları 150 - 200 gr. dır. Koyu veya açık kahverengi, sarımtırak veya beyaz renkli tiftik ve deve yünü keçelerden özel tezgahlarda yapılır, külâh-çı dükkanlarında da satılırdı. İmal yerleri daha ziyade Konya ve Bursa idi (5) (Resim: 4).

Sikikelerin daha kısya ve tek katlı olanlarına (Şeb-külâh) denir. Bunlar geceleri giyilir ve arakiyyenin yerini tutardı. Bir de yassı ve kılıca benz'er şekilde olanı vardır ki, buna da (Seyfi-külâh) denir. Seyfi Külâhı daha ziyade Mevleviliğin Şemsi koluna mensup derişler giyerdi.

b) Sikkenin Mevlevilikteki Yeri: Sıkke, mevleviliğin bir s.embolü olmuş ve önemli bir yer verilmiştir. Sıkke giymek ve onu baştan çıkarmamak, mevleviliğin adap ve erikanından sayılır. Sıkke, mevlevilere, bir (fahirdir, onun- la ancak iftihar edilir, bir saadet ve manevi olguniJuk tacıdır, insanı kemale götürür. XVI. cı yüzyıl mevlevi şairlerinden Hasan Semai, bir şiirinde sıkke için şöyle der (6) :

Bahrdır ayin-i Monla Mevlevi emvacıdır,
Giy külâh-ı rifatı gel kim saadet tacıdır,

Yine Konya Müzesindeki (Envanter No: 242) bir sülüs yazı levhasında şu beyit vardır:

Du cihanda eğer altın ola namın,
Gir sikkesi altına Hazreti Mevlananın.

Birçok mevlevihanelerde görüldü- ğu gibi, si,kk•e, destan ile birlikte, bir iskemle üzerine resmedilerek, ona verilen mevki gösterilmiş olur. Sikkeler bazan süs eşyalarını, küpe, gerdanlık ve yüzük kaşlarına da resmedilir ve bunları kullananlar (mevlevi muhibbi) sayılır. Bugün dahi Konya'da bu işlerle meşgul sarraflar vardır (Resim: 5).

Mevlevi adap ve erkanına göre,

(5) Bugün Müze civarındaki Şapkacı Ali Sapmaz'a ait dükkanda eskiden sıkke yapılırdı.

(6) Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlanad,ın Sonra Mevlevilik*, s: 488.

sikke giymeğe hak kazanmış mevlivilere, şeyh (post - nişin) tarafından, törenle sikke tekbirlenirdi. Başa giyilen sikke, hiçbir zaman çıkarılamazdı (7). Gece yatariken sikke itina ile çıkarılır, kenarı öpülerek bir iskemleye konur, sonra da şeb - külâh veya arakiyye giyilirdi. Ölen bir mevlevi, başında sikkesi ile defnedilir, mezar taşına da sikke resmi hakkedilirdi. Başfa sikke ile, kahvehane ve tiyatro gibi umumi yerlere gidilmez, herhangi bir suçtan dolayı mahkum olanlar, hemen başından sikkesini çıkararak, adi bir serpuş giyerdi. Mevlevilerin kendi aralarında suç işleyenlere verdikleri cezalar:an biri başından sikkesini alıktı. Sırtı kesik olan mevlevi, affedilip , şeyh tarafından tekrar sikke giymesine müsaade edilinceye kadar, adi bir serpuş giyerdi. Çocuklar, kadınlar, dergah hizmetinde bulunan ayakçılar, dergaha yeni girmiş neviyaz ve çile - ikeş'ler sikke giyemezdi. Bunlara arakiyye verilirdi (8).

2 - ARAKIYYE: Beyaz yün veya tiftikten yapılan, sikke kadar uzun vumuntazam olmıyan külâiha (arakiyye) denir (Resim: 6). Üstü yukarıya doğru sivrice, dar ve yassı olanhrına (elifi arakiyye) adı verilirdi.

Arakiyye, geceleri sikkenin yerine giyildiği gibi, henüz sikke giymeğe mezun olmayan dergah canfarına da arakiyye giydirilir, bazı mevlevi çocukları ve muhiplerine tēberrūken arakiyye gönderilirdi. Arakiyye destarlanmaz ve daima çıplak giyilirdi. Gerek sikkenin, gerekse arakiyyenin altında ter emen, ince bir takye bulunurdu. Takye, sikke ve arakiyyenin kirlenmesini de önlerdi.

3 - DESTAR: Mevlevi şeyhleri ve dergahta görevli kimselerden bir ikisinin veya buna izin'li olan kimselerin sikkeleri üzerine sardıkları sarıya (destar) denir. Destar, 5 - 8 cm. eninde beyaz veya yeşil renk tülbentten öz,el şe-

kilde dikilmiş uzun bir kordeladır. Destarın şekline göre, ya şerit halinde veya içerisi pamukla doldurulur: sarılır ve bu iş ehline yaptımlıdır. Destar sarınlara (desfarbend) adı verilirdi.

Destarlar, sikkeye geçirilmiş, lehlidenilen simit şeklindeki bir halkanın etrafına sarılarak türlü şekiller verilir, son ucu serbest bırakılarak arkaya veya yana sallandırılırdı. Bu son uca (taysa'lan) denir (9).

a) Destar şekilleri:

Örfi Destar: Destarlar, zamana ve mertebeye göre çeşitli şekiller almışlardır. Koyu yeşil veya beyaz renk ince kumaşın içi pamukla doldurulur hortum haline getirilen destarın soldan sağa ve yukarıya doğru, üstüste kırışksız sarılmış şekline (Örfi destar) denir (Resim: 7). Konya Müzesindeki Mevlana ve Sultan Veled'in, bazı mevlevi büyüklerinin sandukaları üzerinde bulunan destarlar örfi şekilde sarılmışlardır.

Örfi destarın biraz daha uzunca, yumurta şeklinde sarılan ve üzerine yuvarlak bir topuz eklenen cinsine (örfi mücevvez) denir. Bu çeşit destar daha çok Osmanlılar devrinde kullanılmış ve sarılmıştır.

Cüneycli destar: Bazı mevlevi şeyhleri, örfi şekilde fakat sikkenin yarısına kadar destar sarmışlardır ki, buna da (cüneydi destar) denir. Mevlevihanelerdeki türbelerinin bir kısmında bu şekil destarlara rasitlanır (Resim: 8).

Şeker - aviz destar: Son zamanlarda - XVIII ve XIX. cu yüzyıllardan itibaren - mevleviler, koyu yeşil renk şeritten alt kısmı geniş, üste doğru gitkçe darlaşan destarlar sarmağa başlamışlardır ki, buna (şeker-aviz destar) denir (Resim: 9). Bu şekildeki destar-

lar, sikkenin kenarından yukarıya doğru, 15 - 20 cm. lik bir yer kaplar ve içi pamukla besli, bir halkanın üzerine, onu taşıyacak şekilde sarılır.

Şeker - aviz destarın sağdan sola, soldan sağa, birbirini keserek bir kafes

(7) Hamdi, *Les costumes populaires de la Turquie en 1873*; Constantinople, 1873. p: 19.

(8) Muhittin Celal Duru, *Mevlevi*, İstanbul, 1952, s: 145.

(9) Dr. Fethi Ferid Uğur, *Mevlevi Kıyafetleri* (Folklor Postası Dergisi, sayı: 7).

haline gelen şekillerine (şekeraviz kafesi) destar denir. Bunun soldan sağa ve yukarıya doğru mail olarak sarılan- larına (Hüseyini), dümdüz sikkenin et- rafına sarılanlara (dolama) destar adı verilmiştir (Resim: 10).

b) Destarın mevlevaikteki yeri:

Her mevlevinin destar saramıyacağına yukarıda işaret etmiştik. Destar sarmak, mevlevilikte bir mertebe ve olgunluktu. Mevlevi şeyhleri veya Mevlana soyundan gelen çelebiler dilhani, yani siyah denecek kadar koyu mor r mk, şeyhlerden seyyid olanlar, yani peygamber soyundan gelenler koyu yeşil, gelmiyenler beyaz renk destar sararlardı. Çelebiler destarlarını alttan, sık\ke görünmiyecek şekilde, çelebi olmayanlar ise görünecek şekilde sararlardı (10).

Bunlardan başka, dergahta seç:kin bir mevlkii olan Çelebi vekili (sert- tarik), ahçibaşı (sert-ta:bbah), neyzen ve kudfımzenbaşı'lar da sarı,k sarabilir- di.. Mesnevihanlarla kemali ve bilgisiy- le temayüz eden ve tarikata hizmeti ge- çen dedeler ve muhıblere de şeyhin de- lalet ve icazetiyfo destar sarmağa izin verilirdi ((11).

(10) Abdölbaki Gölpınarlı, *Mevlanadan Sonra Mevlevilik*, İst.anbul, 1953, s: 428.

(n) Konya Müzesi ihtisas kitaplığı yazmaları arasında, 10627/200 numaralı bir mecmuada, şeyh tarafından verilen (destarlı sikke-i şerif icazeti)nin bir örneğini bulduk. Bu icazetname şu şekildedir: (Salik-i mesalik-i şevk-ı vel-irfan sakin-i mesakin-i zevk-i v'el-viddan ruh-u pür fütuhum faziletli dede efendi hazretleri dame feyzihi tahiyat-ı vafiyeye ve teslimat-ı safiyeye iblağiyile inha olunur ki fitrat-ı zatienizde mevhibe-i rab-bani ve tevfiyat-ı samadani olan fazl-u irfan-ı hakikiniz icabınca cedd-i emcedim kutb-ii arş-ı hilafet şems-i semair-i rif'at kible-t-ül-arifin kabe-t-ül taifin sultan'ül-hamilin varisi ekmel'ül-mürselin hazreti Mevlana kaddesallahü teala bisırr-ı hil-ala efendimize ezeli inhisapla şiddet-i rabita ve teslimiyetinize ve tarikat-ı aliyemizde derkar olan kideminize binaen destar-ı şerif sarmasına kesb-i istihkak eyledikleri nümayan olmuş ve binaenaleyh mesnevihanlara mahsus destar-ı şerif tarzında olmak şai-tile zat-i arifanelerinin destar-ı şerif sarmasına bu kerre tarafımızdan de tur ve icazet verilmiştir. Cenabıhak ve hazreti erenler tevfiq ve feyzini refik buyursun. Amin.

4 - ISTIVA: T:asavvufi bir telakki ve mei'-tebe olan istiva, mevleviUkte, manen hilafet makamına geldiğini anhyan, yani (mutlak hakikat)e erip (kutupluk) mertebesine eriştiğine inanan kişinin bir işaret olarak sikkesine koyduğu, 2 cm. eninde yeşil bir şerittir. Sikkenin önünden arkaya doğru, sikkenin üstüne ve tam ortasına yerleştirilir. Konya Müzesinde Mevlana ve torunfarının ve bazı mevlevi büyüüklerinin kabirlerindeki sikkele de istiva işareti görölmektedir. İstiva işareti hazan tennure ve hırkaya da işlenirdi. Son yıllarda istiva artık kullanılmaz olmuşfor (12).

5 - TENNURE: Mevlevi dervişlerinin sema' ayini ve hizmet esnasında giydi,kleri, geniş etekli elbiseye (Tennure) denir. (Resim: 11-12). Tennureler kolsuz ve yakasız, göğse kadar önü açık, bel kısmı dar, belden aşağısı geniş olarak, ince ve kalın kumaşlardan yapılır (13).

a) Tennurenin çeşitleri:

SemaTennuresi: Mevlevi semazenlerinin yalnız ayin (mukabele) esnasında giydikleri, uzun ve geniş etekli tennuredir. Sema-zen, sema' ederken (müziğe ayak uyıdurarak sol ayak üzerinde dönerken) tennurenin şemsiye gibi açılması için, etek uçfarı kalın 'bir kumaşla zırhlınır, hel kısmı elifi nemed'le sıkıca bağlanırdı.

Sema tennureleri daha çok beyaz, ince kumaşlardan yapılır. Pembe, açık sarı renk olanları da vardır. Tennure açılmıdıan evvel, la'le goncası şeklinindedir. Tennurenin açık olan önünde, iki

(12) Bazı mevlevi mezar taşlarındaki sikkelerde de istiva işaretlerine tesadüf edilmektedir.

(13) J. Brovn, *The Derviches o: Oriental spiritualism*, London, 1867; *Enciclopedia Universal Ilustrada*; Madrid, (Derviche) maddesine konan resimdeki sema ayini giyimlerindeki tennureler daha çok rahip elbiselerine benzetilmiştir. Bu gibi hatalar, yahancıların tekke ve dergah gibi yerlere nüfuz edemedikleri için tarif üzerine yapılmış olmalarından ileri gelmekte; çoğu, biri diğerinden kopye etmektedir.

tarafı 18 sık dikiş veya kaytandan bir de zırhı bulunurdu.

Hfamet tennuresi: Dergah hizmeti ile görevli canların, çilekeşler ve pazarcı dedenin giymeğe mecbur olduğu tennuredir. Siyah renk kalın kuma<ıtan, sema' tennuresine nisbetle dar ve entariye benzer şekilde yapılır.

Hizmet tennuresi, yalnız iç hizmetler esnasında giyilir, dışarıya çıkılacağı zaman ü erine hırka alınır. Yalnız alışverişle görevli pazarcı dede, çarşıya çıkırken, omuzuna, uzunlamasına devşirilmiş bir peştamal atar, beline de yatağan vaziyetinde büyük bir maşa sokardı. Ma aya, pazarcı maşası denir (14).

b) Tennurenin mevlevilikteki yeri:

Kalenderi, Haydari, Bektaşî **tari**katlarında tennureye benzer elbiseler bulunmakla beraber, mev'lievHer tennureyi yalnız sema'ı kolaylaştırdığı için değil, ona ilaM bir mana verd;kleri için giyerlerdi. Tennure, mevlevi ifadesine göre, tersine çevrilmiş bir (' /) şeklindedir; giyilince ins:an vücuduna benzetilen (1) eklenerek (itı.) olur. Bu da ara.p hı.ırfleri fie (1) okunarak (Tandan ba ka Tanrı yo'k) sözü çıkarılırdı. Sema tennuresini ancak sema - zenler giyebilirdi. Sema öğrenmeğe çalışan nev-niyaz'lar, hizmet tennuresi, ile talim ederdi. Ancak, semazenbaşının müsaa-desi ile, sema'ya iştirak ett'kleri gün, sema tennuresi giyebilirlerdi.

6 - ELİFİ NEMED:

EiHfi Nemed, 8 - 10 cm. genişliğinde, 150 cm. uzunluğunda ince keçe veya kalın kumaştan lmsilererek üz•eri parlak ince ,bir bezle zırhlanmış bir kemer (kuşak) dir (Resim: 13). Arap alfabesindeki (1 = Elif) harfine benzediği için bu adı almıştır (15).

(14) 1. **Atis, Mevlevilerin** pazarcı mar,-1-sı (**Tarih Hazinesi Dergisi**, 1953, sayı: 3, s: u9).

(15) (..) 'Y _ . alF Elif - lam - end şeklinde de söylerdi (**Bak: Encyclopedie d. 'Lİslam, Mevleviye, Paris, 1913**).

Elifi nemed'in her iki ucu üçgen şeklinde nihayetlendir ve b:r ucuna uzunca bir b::iğ (kaytan) eklenerek soldan itibaren tennurenin üzerine sarılır. Kaytan, elifi nemed'ün üstünden dola- narak, ucu alttan içeriye sükülür. Her tarıkkatta aşağı yukarı e'lifi nemed'e benzer kuşaklar v:ardır.

7 - DESTEGÜL:

Önü açık, darca, kolları düğmesiz, ince kumaştan yapılan cepken şeklindeki gömleğe (Deste-gül) denir. (Resim: 14). Deste-gül tennurenin üzerine giyildiği gibi, yelek olarak ta hırkanın altına giyilebilirdi. Deste-gül'ün altında, göğ- sü örten, yakasız, ikinci bir gömlek (iş- lik) bulunur.

Destegül'ün sol eteğine 8 - 10 cm. uzunluğunda bir şerit eklenerekEJK sema esnasında yukarı .kalıkmaıması için elifi nemed'e bağlanır.

8 - HIRKA:

Önü açık (yırtmaçlı), yakasız, belsiz, ayaıklara 'kadıar inen geniş kollu mantoya (Hırka) denir (Resim: 15 - 16). Hırkaya hazan (ferace) de den- mi,ştir (16).

Hırkalar, mevsiime göre, kalın yün- lü kumyaş veya :ketenden y.apılır. S;yah; gri, yeşil (17), menekşe (18) rengine dlanları vardır. Hırkaya, yakalarından eteğe inen ve eteği çeviren koyu yeşil ince bir şerit (istivıa) geçirilir.

Hırka, namaz, bayram vesair törenlerde giyil:r, tazim duruşu olarak, eller yenlere sokulur. Sair zamanlarda omuza almarak, ener içerden kavuşturulurdu. Şeyhler, hırkayı üzerlerinden çıkarmazdı. Si'k'kesiz hı:rıka giyilmediği gibi, dergaha gelen muhib'ler de hırka-

(16) Hamdi, Les Costumes populaires de la Turquie en 1873, Cons. 1873, p: 18.

(17) Friedrich Sarre, Reise in Kleinasien, Berlin, 1896, s: 32.

(18) H. C. Lucach, The city of dancine derwishes, London, 1914. Ayrıca bak: La grande Encyclopedie, Paris, T: 14, (Der- viche).

larını giymek mecburiyetinde idi. Hırka ile temiz olmıyan yerlere girilmezdi.

Hırka da, sikk-i şerif gibi, giymeğe hak kazanan derviş'e özel bir merasimle tekbirlenerek giydirilir, bir de hılka-i şerif icazeti verilirdi (19).

9 - KEMER VE HABBE:

Pek umumi olmamallrına beraber, mevleviler, bellerine ve elifi şa var üzerine 8 - 10 cm. eninde düz veya işlemeli şalıdan (veya herhangi bir kumaştan) bir kemer takar. Kemerin ortasında, gümüş yahut nikel bir yatağa yerleştirilmiş, yumurta şeklinde bir taş (necef veya yementaşı) bulunurdu (Resim: 17). Belin ön kısmına gelen bu taş, Bektaşî'lerin pa'lheng'ine benzerdi.

Bundan ayrı olara!{, 10 cm. uzunluğundaki bir gümüş zincirin ucuna fin-dık büyüklüğünde (habbe) aıdı veri,len diğer bir taş eklenerek, elbisenin sağ veya sol omuzuna 'iliştirilirdi. Habbe, yalnız mevlevilikte değil, bektâşilikte ve kalenderlikte de vardır (Resim: 18).

10 - ELİFİ ŞALVAR:

Mevlevilerin giydiği şalvarlar (pantalón), zamanın giyiminden peik ayrı olmamakla beraber, (elifi şalvar) adı verilen yarım ağı, dar paçalı siyah renk kumaşlardan yapılan şalvarlar daha çdk giyNirdi. Bu çeşit şalvarlara halk da (mabeyn veya kadı biçimi) aıdı da verilir, beli uçkurla sıkılırdı.

11 - PAPUÇLAR:

Mevlevi giyiminde papuçlar ayrı bir özellik göstermez. Halk, zamanında pa-

(19) Haydar Alkor, *Mevlevilik ve Bektaşilik*, Konya, 1946. S: g.

puç olarak (potin, lapıçin, çaprazlı mesit, kundura v. s.) neleri giymişse, mevleviler de onu giymiştir. Hatta son yıUarda 1ıastikli mest, ve iskarpin giyen mevlevi dervişleri de görülmüştür.

Der,gah hizmetinde bulunan bazı mevlevi canları, bilhassa sıcak mevsimlerde çıplak ayakla dolaşır, ,keza sema' talimleri de çıplak ayakla yapılırdı. Papuç giyenler papuçun içeri-sine, beyaz, kahverengi renk, yün veya tiftikten örü'lmüş çoraplar giymişlerdir.

Genel olarak mevleviler, diğer bazı tarikat mensuplarının ,aksine saç koymaz, kısa çember bir sıakal ve bıyık bırırkılırdı. Dışarı çıkıldığı zaman ellerine keşkül, teber, asa v.. s almazlardı. Sadelik ve tevazu mevleviliğin prens'ip-lerindendi.

NETICE:

Osmanlı Devletinin kuruluşundan evvel ve sonra, Anadolu ve Rumeli'de doğan, yayılan ve halk topluluklarına tesir eden tarikatlar arasında mevlevilik, düşünce ve fikirlerde yaptığı iz kadar, giyim şeklinde de bir orijinafü'k yaratmış, düzgün ve temiz giyinmeği şart koşmuştur. Burudan böyle yüksek zümreye de tesir •etmiş, hatta saraylara girmiş, birçok devlet adamları, şairler, bilginler mevleviliğe intisap ederek, onlar gibi giyinmişlerdir.

Mevlevi giyiminde bazı tarikatların tesiri olmakla beraber, şekil itibariyle çoğu zaman onlardan ayrılır. (Bir lokma, bir hırka) düsturundan ayrılan mevleviler, adap ve erkıana önem vermiş, kudreti nisbetinde yeni, temiz, sade giyinmişlerdir.

